

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

Svatojakubská pout': Cesta k osobní transformaci

Catherine Schön

Bakalářská práce

2025

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Catherine Schön**
Osobní číslo: **H22322**
Studijní program: **B0314A250013 Sociální a kulturní antropologie**
Téma práce: **Svatojakubská pouť: Cesta k osobní transformaci**
Zadávající katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

Tato bakalářská práce se bude zabývat zkoumáním Svatojakubské cesty jako turistické destinace z antropologického hlediska. Cílem práce je prostřednictvím autoetnografického přístupu analyzovat osobní motivace a zkušenosti autorky k absolvování Svatojakubské cesty z hlediska reflexe jejich očekávání, předpokladů a představ v souvislosti s osobní transformací. Práce bude identifikovat klíčové momenty, interakce a situace, v nichž se autorka ocitne v perspektivě kulturních a sociálních kontextů poutní cesty. Práce bude dále rozšířena o rozhovory s dalšími poutníky, již poskytnou perspektivy a porozumění sociálním a kulturním interakcím na Svatojakubské cestě.

Metodologie práce je postavena tak, aby reflektovala osobní povahu tématu a umožnila systematické zkoumání a analýzu osobní transformace autorky. Teoreticky bude vycházet z pojetí turismu coby přechodového rituálu (Turner 2004, van Gennep 1997).

Důležitým výstupem bude dokumentární film, který prostřednictvím vizuálních prvků a vyprávění zachytí autorčino putování od portugalského Porta do španělského Santiaga de Compostela.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Alcorn, S. 2006. Camino Chronicle: Walking to Santiago. Shepherd Canyon Books.
Cousineau, P. 2000. The Srt of Pilgrimage: The Seeker's Guide to Making Travel Sacred. Conari Press.
Frey, N. L. 1998. Pilgrim Stories: On and Off the Road to Santiago, Joumeys Along an Ancient Way in Modern Spain. University of California Press.
Gitlitz, D. M., L. K. Davidson 2000. The Pilgrimage Road to Santiago The Complete Cultural Handbook. St. Martin's Griffin.
Myslín, P. 2016. Všechny cesty vedou do chrámu, aneb, Svatojakubská pouť. Praha: Togga.
Reader, I., T. Walter (eds.) 1992. Pilgrimage in Popular Culture. Palgrave Macmillan.
Štýrský, J., J. Šípek 2011. Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace: kapitoly z geopsychologie. Hradec Králové: Gaudeamus.
Turner, V. W. 2004. Průběh rituálu. Computer Press.
Van Gennep, A. 1997. Přejímové rituály: Systematické studium rituálů. Lidové noviny.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Michaela Konopíková, Ph.D.**
Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce: **2. dubna 2024**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2025**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Mgr. Milan Durňak, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2024

Čestné prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30. 3. 2025

jméno a příjmení autora v. r.

Tato práce se skládá z textové a audiovizuální části.

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Michaele Konopíkové, Ph.D., vedoucí mé bakalářské práce, za spolupráci a přínosné rady, které mi poskytla v průběhu vedení práce.

Název:

Svatojakubská pouť: Cesta k osobní transformaci

Anotace:

Tato bakalářská práce se zabývá fenoménem Svatojakubské cesty se zaměřením na psychologickou transformaci poutníků. Výzkum vychází z kvalitativní metodologie, především z autoetnografického přístupu, zúčastněného a nezúčastněného pozorování a rozhovorů s dalšími poutníky, kteří sdíleli své osobní zkušenosti během cesty. Práce reflektuje osobní zkušenost autorky z absolvování Portugalské cesty z Porta do Santiago de Compostela, a analyzuje, zda má absolvování pouti vliv na individuální identitu. Součástí výzkumu je audiovizuální zpracování cesty v podobě dokumentárního filmu, který doplňuje psanou část o vizuální zachycení atmosféry a výpovědi autorky. Studie přispívá k hlubšímu pochopení moderního poutnictví a jeho propojení s duchovními a individuálními aspekty osobnosti poutníků. Také sleduje sociální interakce poutníků a vliv kulturního prostředí poutního místa na celkový prožitek pouti.

Klíčová slova:

Svatojakubská cesta, Santiago de Compostela, pouť, osobní transformace, interakce

Title:

Santiago Pilgrimage: A Journey to Personal Transformation

Annotation:

This bachelor's thesis explores the phenomenon of the Camino de Santiago, focusing on the psychological transformation of pilgrims. The research is based on qualitative methodology, primarily employing an autoethnographic approach, participant and non-participant observation, and interviews with fellow pilgrims. The thesis reflects on the author's experience completing the Portuguese route from Porto to Santiago de Compostela. It analyzes the impact of the pilgrimage on identity and inner development. The thesis includes an audiovisual component of a documentary film, which complements the written part by visually capturing the atmosphere and the author's testimony. The study contributes to a deeper understanding of modern pilgrimage and its connection to spiritual and personal aspects. It also examines social interactions among pilgrims and the influence of cultural surroundings on the overall experience of the pilgrimage.

Keywords:

Camino de Santiago, Santiago de Compostela, pilgrimage, transition, interaction

Obsah

1. ÚVOD	7
1.1 CÍLE A ZAMĚŘENÍ PRÁCE	8
1.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	8
1.3 TEORETICKÝ PŘÍSTUP	8
2. METODOLOGICKÝ PŘÍSTUP	10
3. HISTORICKÝ KONTEXT SVATOJAKUBSKÉ CESTY	13
3.1 HISTORIE POUTNICTVÍ A TURISMU	13
3.2 CESTY DO SANTIAGA DE COMPOSTELA	14
4. MOŽNÉ POHLEDY NA SVATOJAKUBSKOU CESTU	15
5. AUTOETNOGRAFICKÁ ZKUŠENOST AUTORKY	17
6. PERSPEKTIVY DALŠÍCH POUTNÍKŮ	21
6.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ	21
6.2 RESPONDENTKA Č. 1	21
6.3 RESPONDENTKA Č. 2	23
6.4 RESPONDENTKA Č. 3	25
6.5 RESPONDENT Č. 4	26
6.6 RESPONDENTKA Č. 5	27
6.7 REFLEXE A ANALÝZA ROZHOVORŮ	28
6.8 SROVNÁNÍ ZKUŠENOSTÍ	30
7. DOKUMENTÁRNÍ FILM (JAKO SOUČÁST VÝZKUMU)	31
7.1 PROCES TVORBY FILMU	31
8. ZÁVĚR	33
TERMINOLOGIE	35
BIBLIOGRAFIE	36
PŘÍLOHY	38

1. Úvod

Svatojakubská cesta, významná zejména v křesťanské tradici, je spojena s úsilím o uctění ostatků svatého Jakuba Staršího, jehož „ostatky byly podle různých legend pohřbeny na pustém místě – dnešním Santiagu“ (Ultreia, n.d.). Jakub Starší se podle tradice „stal jako první apoštol mučedníkem“ (Ohler 2000: 26). Pout' se postupně rozšířila v jednu z nejvýznamnějších poutních tras světa. Z cesty se za posledních pár desetiletí stal fenomén moderního turismu, a osobně již neznám nikoho, kdo by neznal alespoň dle názvu této cesty, případně názvu města, kam je směřovaný cíl všech Svatojakubských poutníků. S rostoucí popularitou cesty se však vytrácí její kouzlo zbožnosti a proměňuje se i význam samotného putování.

Kromě porovnání moderního a již tradičnějšího putování se práce zaměřuje především na mé osobní putování do Santiaga de Compostela, přičemž kladu důraz na antropologické zkoumání mých hlubších motivací a zážitků, a na to, co všechno tato specifická zkušenost přinesla mně a poutníkům obecně. Jde o vnitřní procesy, jako jsou například počáteční očekávání nebo předem utvořené představy, s nimiž jsem na cestu vyrazila, až po klíčové okamžiky, které napomáhají k transformaci člověka jako takového.

Tato proměna je přirozeným procesem vnitřní změny poutníka jak během samotného putování, tak i po jeho skončení. Dochází tak k prohloubení fyzická i psychická, a tyto změny tak napomáhají poutníkovi v nalezení nových hranic svých schopností a k pochopení svého vnitřního světa. Poutník tak po své cestě přijímá, velmi nadneseně řečeno, svou novou identitu, která byla vytvořena během pouti, a přejímá nové vnímání sebe sama a okolního světa. Konflikt identity je velkou součástí této práce, jelikož právě vnitřní rozpor mezi dosavadním já a nově utvářenou identitou je součástí každého poutníka, kterého jsem na své cestě potkala, a zároveň se tento klíčový moment odehrál i ve mně samotné.

Práce se zaměřuje také na kulturní a sociální interakce, které Svatojakubská cesta nabízí. Zároveň se práce opírá o rozhovory s dalšími poutníky, což rozkrývá další přístupy, prožitky a motivace. Práci tak obohacuje o různé perspektivy a přispívá ke komplexnějšímu pohledu na téma.

1.1 Cíle a zaměření práce

Hlavním cílem je zkoumat Svatojakubskou cestu jako fenomén a analyzovat motivace a prožitky účastníků pouti, se zaměřením na psychologické, sociální a kulturní aspekty, a jak tyto aspekty ovlivňují identitu jedince.

1.2 Výzkumné otázky

Práce se zaměřuje na jednu hlavní a dvě vedlejší výzkumné otázky, které mají za cíl komplexně prozkoumat osobní transformaci poutníků během Svatojakubské cesty. Hlavní otázkou je: **Jakým způsobem Svatojakubská cesta ovlivňuje osobní transformaci poutníků v kontextu jejich očekávání, předsudků a představ?** Aby bylo možné na tuto otázku odpovědět, je třeba se zaměřit také na **motivace, které poutníky k cestě vedou, a na to, jak se jejich očekávání v průběhu pouti proměňují.** Další otázkou je: **Jaké sociální a kulturní interakce poutníci na cestě zažívají a jak tyto zkušenosti přispívají k jejich osobní transformaci?** Výzkumné otázky byly formulovány tak, aby umožnily hlubší porozumění prožitkům samotných poutníků a jejich vnímání cesty.

1.3 Teoretický přístup

Před samotným terénním výzkumem jsem si kladla otázku, jak vůbec přistupovat ke zkoumání této práce a které aspekty poutnictví podrobněji analyzovat. Hlavní myšlenka této práce vychází z teorie od Arnolda van Gennepa (2018), který se ve své knize *Přechodové rituály* věnuje přechodovým rituálům jako procesu životních proměn. V kontextu Camina¹ jde o jedince, který během své cesty prochází takzvanou proměnou a získává tak novou identitu. Zajímalo mě také, zda a jaké rituály a tradice poutníci dodržují a jaké symboly mají spojené s cestou.

Dalším zásadním aspektem mého přístupu byla motivace k pouti. Proč se lidé rozhodnou absolvovat tuto cestu? Potkám více poutníků, kteří cestu absolvují z duchovních

¹ Camino = Svatojakubská cesta je v anglickém jazyce označovaná a mezinárodně používaná pod názvem the Camino de Santiago. V této práci budu často využívat slovo Camino jako označení pro tuto cestu.

důvodů, či v tom hrají roli osobní impulsy, například za účelem seberozvoje, osobního restartu, úniku z rutiny a reality a tak dále?

Z hlediska literární rešerše se tato práce opírá o širokou škálu zdrojů, které se zabývají Svatojakubskou cestou a poutnictvím obecně, a souvisí s psychologickými, sociálními, antropologickými a kulturními aspekty. Klíčovým tématem je vliv poutě na osobní transformaci a sebepoznání. Na poutnictví můžeme nahlížet nejen jako na fyzickou námahu, ale také i na hluboký vnitřní proces sebepoznání a proměny člověka. Využívám tedy zdroje, které jsou k tomuto tématu relevantní a pokrývají všechny stránky práce tak, aby dohromady dávaly smysluplný obraz.

Chtěla jsem se více zabývat i ekonomikou a ekologickými aspekty poutního ruchu – jak zvýšený počet poutníků ovlivňuje místní ekonomiku, zda přispívá k udržitelnosti destinace, či naopak způsobuje problémy například přetížením infrastruktury. V této otázce by bylo možné zakomponovat i environmentální dopady na přírodu, stejně tak problematiku odpadu či udržitelnost albergue² pro poutníky. Tímto směrem jsem se ale nakonec neubírala, a rozhodla jsem se pro osobnější elementy, které pro mě byly relevantnější.

² Poutnické albergue je ze španělštiny v překladu „jedinečný typ ubytování podél Svatojakubské cesty, který je speciálně určen pro poutníky vydávající se na tuto duchovní pout“ (Albergues Camino Portugues, n.d.).

2. Metodologický přístup

Tato část bakalářské práce analyzuje metody a přístupy, které byly využity pro sběr dat a jejich interpretaci s cílem odpovědět na výzkumné otázky práce. Pro práci byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, která je vhodná pro zkoumání hlubších motivací, prožitků a osobních transformací spojených s poutní zkušeností. Kvalitativní metoda „používá [...] nejrůznější formy rozhovorů a kvalitativní pozorování [...]. Kvalitativní výzkum je orientován na explorování a probíhá nejčastěji v přirozených podmínkách sociálního prostředí“ (Hendl 2023: 60).

Tato práce je postavena především na terénním výzkumu, tedy mém absolvování Svatojakubské cesty. „Cílem [...] výzkumu je snaha porozumět zkoumanému sociálnímu světu a přiblížit se smyslu, který svému jednání připisují samotní aktéři [...]. Největší důraz je kladen na zúčastněné pozorování“ (Toušek a kol. 2015: 15).

Výzkum jsem podnikla od 20. června do 29. června roku 2024 a vybrala jsem si Portugalskou cestu. Šla jsem konkrétně z Porta, Portugalska, až do samotného cíle Santiaga de Compostela ve Španělsku. Cest do slavného města s poutní vazbou vede hned několik. Já si tu svou vybrala z časového důvodu, ale i z hlediska citové vazby, která se mi váže k městu Porto, ve kterém jsem žila 5 měsíců na studentském pobytu Erasmus+.

Hlavní metodou sběru dat byly polostrukturované rozhovory s dotazovanými, kteří měli potřebné informace k výzkumu, a byli tudíž relevantními zdroji pro tuto práci. Polostrukturovaný rozhovor se skládal „z řady pečlivě formulovaných otázek,“ (Hendl 2023: 179). Od předem připravených otázek (viz Přílohy), se ale rozhovory přirozeně stočily k volně probíhajícím rozhovorům, respondent je „povzbuzován ke zcela volnému vyprávění“ (Hendl 2023: 182). Hendl o tomto typu rozhovoru mluví jako o „narativním“, jelikož „výchozím bodem pro používání narativního rozhovoru je skepse vůči možnosti získat přístup ke zkušenosti jedince prostřednictvím schématu otázka-odpověď“ (ibid.). Rozhovory byly uskutečněny s lidmi, kteří také absolvovali Svatojakubskou cestu, proto je volba narativního rozhovoru klíčová pro zachování autenticity tématu. Veškeré interakce s poutníky byly spontánní a neplánované, seznamovala jsem se s nimi během cesty přirozeně a nenuceně. Se všemi, s nimiž jsem hovořila, byli od sebe velmi odlišní a jedineční, přicházející na cestu

s jinými motivacemi a perspektivami k cestě a k životu obecně. Hlavní rozhovory jsem vedla s pěti poutníky, které jsem dopředu informovala o nahrávání audiozáznamu, a věděli, k jakému účelu tyto rozhovory a záznamy slouží. Všichni mi potvrdili souhlas k nahrávání a jejich využití do mé závěrečné práce. Jeden z těchto pěti respondentů byl i natočen kamerou, využila jsem tedy i audiovizuální metodu, s čímž daný respondent souhlasil.

V otázce seznamování to probíhalo stejně jako v reálném životě; někteří lidé si téměř okamžitě padnou do noty, někteří zase chvíli otálejí, a s některými lidmi si zkrátka nevybudujete vzájemnou chemii vůbec. Pro mě navazování kontaktů bylo součástí procesu, který zahrnoval zúčastněné pozorování – než jsem s kýmkoliv jiným zahájila konverzaci, pozorovala jsem jeho chování, interakce s ostatními poutníky a celkový přístup k pouti.

Zúčastněné pozorování se týkalo mého aktivního zapojení do situací. Pozorovatel je „v osobním vztahu s pozorovanými, sbírá data, zatímco se účastní přirozeně se vyvíjejících životních situací“ (Hendl 2023: 199). Zkušenosti jsou tedy z první ruky, jelikož jsem sama byla poutníkem, a mám podobné zkušenosti, jako ostatní poutníci.

Během cesty jsem si vedla terénní deník. Dle Soukupa je „nezbytné systematicky zaznamenávat a organizovat data“ (Soukup 2009: 169). Deník mi pomáhal rozklíčovat mé myšlenky na pouti, a také mi byl k užitku ve chvíli, kdy jsem chtěla porozumět svým vnitřním pocitům a každodenním událostem. Ze začátku jsem nevěděla, jak si zápisky psát; dle George E. Marcuse v knize *Writing Culture* (1986) „[...] etnografické psaní je konstitutivní a experimentální“, tedy psaní deníku nemá ověřené způsoby, jak ho konkrétně psát. Nicméně každá má myšlenka (jinými slovy sběr dat), byla klíčová pro můj výzkum. Do terénního deníku jsem zapisovala téměř každý den, většinou ráno i večer. Často jsem si své zápisy četla i zpětně, abych nezapomínala na to, co jsem zažila a cítila předešlé dny. Zároveň jsem do deníku zapisovala i ušlé kilometry a také názvy měst, ve kterých jsem se zastavovala na přespání – vytvářela jsem si tak jasnou časovou osu. Psala jsem si i další důležité informace, jako byl například terén, počasí a specifické momenty, které se během cesty odehrály a měly pro mě jako poutníka význam.

Autoetnografický přístup byl použit jako metoda k ukotvení mých zážitků a zkušeností, a především k zachycení vnitřních procesů během cesty. Autoetnografie dle Changa znamená „sebezkoumání v jeho kulturním kontextu, autoetnografové se snaží získat kulturní porozumění

sebe a ostatních, přímo i nepřímo spojené se sebou ('self')” (Chang 2009: 49). Jde tedy o pochopení sebe sama v rámci výzkumu.

I tento výzkum má své limity – jde především o časové a prostorové omezení, jelikož jsem sbírala data pouze během jedné konkrétní pouti a na specifické trase. Také velikost vzorku respondentů – pouze pět hlavních respondentů – může být vnímána jako omezení, protože neposkytuje obecně reprezentativní vzorek pro širší populaci. Hlavní limitací je subjektivita mé vlastní zkušenosti – autoetnografický přístup znamená, že mé osobní zkušenosti ovlivňují výsledky výzkumu. I charakteristika jakožto mladé ženy české národnosti mohla mít vliv na otevřenost některých poutníků – například některé mladší ženy mohly být vůči mně ochotnější sdílet své příběhy, jelikož jsme podobného věku. Jako Češka jsem byla vnímána jako cizinka oproti všem dalším národnostem, které jsem na pouti potkala – i to mohlo ovlivnit způsob, jakým mě ostatní poutníci vnímali. Na druhou stranu moje předchozí zkušenost života v Portu mi poskytla kulturní vhled, který mi pomohl lépe porozumět některým aspektům portugalského prostředí a poutní komunity.

3. Historický kontext Svatojakubské cesty

3.1 Historie poutnictví a turismu

Středověk byl raným začátkem jak pro turismus, tak i pro poutnictví, které bylo „rozšířenou formou dobrovolného, duchovně orientovaného cestování [...]“ (Půtová 2019: 13). Poutnictví fungovalo převážně za účelem duchovna, „prvotní motivace k pouti byla přirozeně náboženská, tedy návštěva posvátného místa“ (Foletti a Lešák 2022: 15). Šlo o následování Krista či světce, jako je například svatý Jakub Starší, za nimž poutníci putovali do Santiaga de Compostela. Mezi další významná poutní místa patřil i „Řím, či Jeruzalém“ (Půtová 2019: 13). „Síla a přitažlivost poutních míst spočívala ve víře v zázraky, které se zde údajně odehrály a mohou se odehrát také v budoucnu“ (Turner a Turner 1978; Coleman a Elsner 1995 in Půtová 2019: 13).

Poutnictví bylo ve středověku považováno za běžné počínání, „které by nemělo být vnímáno jako doklad horlivosti, nebo dokonce fanatismu...“ (Foletti a Lešák 2022: 15). Dle Folettiho pouť znamenala směr k odpuštění hříchů. Často šlo ale i o akt dobrodružství, jelikož poutníci „opouštěli na týdny i měsíce své domovy a cestovali do neznámého světa [...]. Tehdy, stejně jako dnes, to byla jedinečná příležitost, jak se osvobodit od povinností a stereotypu všedního života“ (Foletti a Lešák 2022: 16). I přesto, že důvodů mohlo být několik, „oficiální účel cesty však musel být všem zúčastněným zřejmý: pouť měla rozhodujícím způsobem přispět ke spáse duše“ (Foletti a Lešák 2022: 19). „Zachovaly se nám zprávy šlechticů, vzdělanců či svatých [...], hlavním motivem poutníka bylo *votum*: buď prosba směřovaná do budoucna, nebo splnění slibu za již vykonaný zázrak (šlo většinou o konkrétní záležitost spjatou s životem či zdravím daného člověka nebo jeho blízkých)“ (Kapusta 2011: 139).

Aby se lidé ve středověku mohli účastnit poutí, museli vlastnit pověřovací listiny, které byly „[...] propustkou, která cestovatelům umožňovala dosáhnout cíle pouti a překračovat různé hranice, jež bývaly pro lidi bez značných finančních prostředků uzavřeny. Byl to však také základní nástroj k identifikaci důvěryhodných společníků“ (Diaz 2020 in Fonetti a Lešák 2022: 21).

Poutníci měli možnost využívat kláštery, které potkávali na cestě, kde dostali najíst i napít. „Poutníci se tedy každou noc mohli dočkat přivítání, a jejich zážitek tak musel být mnohem civilizovanější...“ (Lešák 2021 in Fonetti a Lešák 2022: 23). Středověká krajina je dle

Lešáka kultivovaná, „plná luk, na kterých pastýři pásli svá stáda, polí obdělávaných farmáři, doků, ve kterých se těžilo nerostné bohatství, upravených cest, po nichž chodili poutníci...“ (Lešák 2021: 51). I přesto bylo pro poutníky mnohem přívětivější spát v kláštorech než venku. V moderní době se spaní v kláštorech již moc neobjevuje, spíše je pro poutníky připraveno albergue.

Dle antropologických studií posledních let poutníci poukazují na to, že na cestu vyráží za účelem najít „sebe sama, často po traumatických prožitcích, jako je rozvod nebo vážná nemoc“ (Santos 2002 in Foletti a Lešák 2022: 19).

Poutnické cesty se neustále mění, a tím nastávají změny i v samotných poutnících, kteří na poutě nahlíží jinak, než před stovkami let. Ve středověku byly motivací spíše náboženské pohnutky, v současnosti je pravděpodobnější putovat z osobního důvodu. Na cestu se vydávají za sebepoznáním, potřebou uniknout reálnému životu, či překročit své hranice fyzické síly.

3.2 Cesty do Santiaga de Compostela

Cest je hned několik desítek, začínajících z různých koutů světa. Těch oficiálních je přibližně 12. Některé vedou ze Španělska, či například z Francie. „Nejčastěji se začíná ve Francii v Saint-Jean-Pied-de-Port a pokračuje přes Pyreneje...“ (Hanibal, n.d.). Poutníci si sami vybírají cestu, záleží jen na nich, jak moc velkou vzdálenost jsou schopni ujít a jakou krajinou se chtějí nechat unášet. Některé cesty vedou podél oceánu, některé jsou zase plné hor a kopců. Já si pro svou pouť vybrala Portugalskou cestu z vícero důvodů. Jeden z nich byl i nekonečný výhled na oceán po dobu několika dní mé cesty. Podle mých znalostí tuto cestu poutníci nejčastěji chodí z portugalského Porta, ale je možné jít už z Lisabonu. Tato cesta je přibližně 300 km dlouhá a lze ji ujít zhruba za 9-12 dnů.

4. Možné pohledy na Svatojakubskou cestu

Jedním z možných pohledů na Svatojakubskou cestu vychází z principu přechodového rituálu. Přechodové rituály jsou dle van Gennepa platné tehdy, kdy jedinec přechází z jedné situace do druhé, a to mu výrazně ovlivňuje identitu (Gennep 2018: 13). Poutník během poutě totiž prochází třemi fázemi přechodu – separací, liminalitou a reintegrací.

První fáze (preliminární) neboli předprahová, znamená „odlučování od předchozího světa“ (van Gennep 2018: 25). Můžeme na Svatojakubskou cestu (a na poutnictví obecně) nahlížet jako na separaci poutníka od jeho každodenního života, kdy opouští zvyklosti z domova a pocit jistoty či i sounáležitosti. Stojí „před prahem“ něčeho neznámého, je to symbolem bodového zlomu, který může i nemusí být plný obav a nejistoty, jelikož jde o něco, co doposud nepoznal. Je to první krok transformace.

Dalším bodem je fáze liminální neboli prahový rituál, který se koná ve „stadiu pomezí“ (ibid.); vyšel ze startu, ale ještě není v cíli. Již nepřemýšlí, jako kdyby se nacházel doma ve svém zaběhnutém životě, ale zvyká si na nové věci, lidi, kulturu, vytváří si nové zvyky, a to vše během velmi krátkého období. Umožnilo mu to „opustit stav původní každodennosti [...]“ (Půtová 2019: 13). Pomalu se během této fáze mění identita jedince.

Finální fází je rituál poprahový, neboli postliminální, který van Gennep glosuje jako „přijetí do nového světa“ (ibid.). Jde o jakousi reintegraci – poutník, který dojde do bájného cíle, se poté již nevrátí stejný. Prošel proměnou, která ho ovlivnila natolik, že nahlíží na svět jinak než dřív. Je obohacen o zkušenost, která je jediná svého druhu. Přeneseně přešel ten práh dveří, a již není cesty zpět.

Poutníci procházejí výraznou proměnou mezi třemi fázemi: životem před poutí, samotnou poutí a návratem domů, kdy se musí znovu sžít s prostředím.

Návratem domů může dojít k reintegračnímu šoku, kdy si jedinec uvědomuje i svou vlastní kulturu a postupně se s ní opět sblíží. Soukup tento proces pojmenovává jako „namlouvání“ neboli „namlouvání vlastní kultury a její idealizování“ (Soukup 2009: 168). „Během pobytu v cizí kultuře si lidé zpravidla uvědomí propastné rozdíly mezi vlastní a cizí

kulturou a nezdědka touží po pohodlí vlastní kultury“ (ibid.). Ne vždy ale poutníci zažívají pocit tužby po „pohodlí vlastní kultury“, jak uvádí Soukup, někteří mohou cítit odcizení naopak vůči domovu. Přesně tato situace nastala i u respondentky č. 1 (str. 20), která reflektovala Camino jako výrazně pozitivnější a naplňující ve srovnání se svou rodnou zemí, Českem. Uvedla, že tamní kultura a prostředí jí poskytly pocit sounáležitosti a svobody, než jaký zažívá v tuzemsku.

Soukup tvrdí, že „lidské chování a prožívání je výsledkem působení kultury“ (Soukup 2009: 30), a označuje tento proces za kulturní determinismus – tento termín je úzce spojován s Franzem Boasem. Kultura, ve které se poutníci nacházejí, může ovlivnit jejich vnímání sebe sama i světa kolem nich. „Pojem kultura v antropologii označuje systém idejí [...], které nutí členy určité společnosti jednat, myslet a vlastnit určitým způsobem, a který si lidé osvojují procesem enkulturace“ (Soukup 2009: 40). Poutníci však nejsou v situaci, kdy by se začleňovali do nové hostitelské kultury, spíše se setkávají s různými národními i individuálními perspektivami ostatních poutníků. Tyto odlišné způsoby vnímání mohou vést ke konfrontaci s vlastními hodnotami a normami. Začátek cesty může být spojován s počáteční nejistotou nebo adaptačními výzvami, což jsou „kulturní, emocionální a psychické reakce hostitelů, kteří jsou [...] vystaveni kontaktu s cizí kulturou“ (Půtová 2019: 146). Tento popisovaný šok je velmi běžný průběh u poutníků, kteří se setkávají s novými sociálními dynamikami a hodnotami, jež mohou ovlivnit jejich pohled na vlastní kulturu.

5. Autoetnografická zkušenost autorky

Tato část se zaměřuje na autoetnografický přístup, který byl jedním z hlavních přístupů této práce, tedy porozumění osobním pohnutkám autorky k cestě, jakož i k pochopení celého procesu od počátečních motivací, navazujících na samotné putování po Svatojakubské cestě, až po závěrečné myšlenky trvající několik měsíců po ukončení cesty.

O Svatojakubské cestě jsem se dozvěděla již před několika lety. Vzpomínám si, že mě zaujala, ale dále jsem se jí nezabývala. Neměla jsem ani ponětí, že se mi to za několik let splní. Zprvu jsem ani neměla žádnou motivaci, proč tuto pouť podniknout, nebylo mi ani dvacet let, a můj život se nesl v duchu školy, maturity, kamarádů a pár koníčků. Navíc v době pandemie bylo velmi těžké vycestovat do zahraničí. Idea Svatojakubské cesty mi přišla téměř nemožná. To vše se ale změnilo při nástupu na vysokou školu na Univerzitu v Pardubicích. Ve druhém ročníku na bakalářském stupni v zimním semestru se mi totiž splnil jeden z mých snů, a to výjezd na Erasmus+, tedy „program EU na podporu vzdělávání, odborné přípravy, mládeže a sportu v Evropě“ (Erasmus+ 2024). Program, který mě zanesl do portugalského Porta, ležícího na severu Portugalska. Vyrazit na cestu přímo hned od mého pronajatého bytu bylo velmi lákavé, ale nakonec jsem na pouť vyrazila až o pár měsíců později, a to přesněji od 20. června do 29. června roku 2024. Jako výchozí start mé trati jsem si zvolila Porto. Šla jsem Portugalskou pobřežní cestou, lemující západní pobřeží Portugalska a Španělska. „Začátek cesty začal dobře. Byla jsem velmi natěšená, žádný stres, napětí, negativní myšlenky, jen čirá radost, že už je to konečně tady [...]. A tak si tak chodím, cítím sluníčko, které mi hřeje na mých rozpálených tvářích, a pomalu ale jistě mi dochází, do čeho jsem se to vlastně pustila. Po pár kilometrech začínám pociťovat váhu krosny, kterou nesu na zádech, a uvědomuji si neustupující zařezávající bolest od popruhů, která mi prostupuje od ramen až po bederní oblast zad. Nevím, kolik váží ta krosna, a asi to ani vědět nechci. Je to taková malá sladká nevědomost“. Tak zní jeden z mých prvních zápisů do terénního deníku. Nejčastěji jsem zapisovala až večer na ubytování, obklopena dalšími poutníky, kteří si také často reflektovali své pocity do deníků, či si povídali mezi sebou.

V době před svým putováním jsem totiž velmi bojovala s rodinnými i partnerskými vztahy, a bylo pro mě náročné je uchopit v běžném životě. Svatojakubská cesta přišla ve chvíli, kdy to bylo nejvíce potřeba, a napomohla mi s menším, ale nezbytným únikem před realitou.

Nebyl to však jediný důvod, byl to i jakýsi chtíč, který mě přitahoval. Byl to nevysvětlitelný pocit, který mě lákal na tuto výpravu.

Při snaze se rozvzpomenout a osvojit si impulsy k cestě, které se mi před cestou těžce hledaly, jsem si zapsala toto: „Tak jaká je má motivace k pouti? Dechberoucí příroda? Procházky podél hlubokého oceánu? Anebo láska k Portu, ve kterém jsem díky Erasmusu půl roku žila? Ne, jdi hlouběji. Tohle není jen o čarokrásných plážích či nostalgických pocitech. Jdi ještě dál, zkus se zamyslet [...]. A co například přijít na to, co chci v životě dokázat? Co třeba najít nějaký směr, kterým se do budoucna ubírat? Lepší. A co přijít na to, kým skutečně jsem? Nalézt hodnoty, kterých se držet, když se někdy v budoucnosti ztratím? To je ono. Možná, že se chci na cestě jen ztratit, abych se mohla zase najít”.

Důvody k cestě nemusí být jasně definované a vyhraničené – dle předchozího zápisu lze upozorovat, že ani po několika vyšlapaných krocích, a ani před nimi, jsem si nebyla zcela jistá, proč jsem se vydala na cestu. Životní dilemata či náboženské důvody nemusí být esenciálním indikátorem k cestě, nýbrž jde o smršť všech pocitů a emocí, které se mohou na poutnických cestách dobře vychodit a přemýšlet nad nimi, a zkusit si je v sobě samotné objasnit a popsat.

„Nevím, co přijde dál, ale vím, že na to nikdy nezapomenu, a domů nepřijedu stejná. Anebo ano?“ Řečnické otázky jsou v deníku mnohokrát, asi abych lépe zpracovala ten nikdy nekončící tok myšlenek. Měla jsem obavy, že mi Camino nedá tolik, jak bych si představovala, a že si mentální procesy nebudu moci dokázat utřídit – že domů přijedu stejná, jako když jsem odlétala tam.

„Často mě kolemjdoucí pozdraví s „*Buen camino!*“³, a já se v tu chvíli cítím šťastná, že tu mohu být, a že se mi plní jeden z mých životních cílů. Míjím i další poutníky, a cítím s nimi takové zvláštní spojení, jelikož jsme na stejné vlně a podnikáme to samé šílenství. Opojení, které se těžce popisuje a těžce nalézá v životě tam venku [...]. Pokýváme na sebe hlavou, usmějeme se, pozdravíme, a můžeme se jen domnívat, že cítíme pravděpodobně tu samou bolest a zažíváme podobné pocity na pouti”. Momenty setkání s lidmi, kteří na sobě mají také krosny a vyvěšené náhrdelníky s hřebenatkou svatojakubskou jsou jiné oproti míjení se s lidmi běžně

³ V překladu do češtiny: „Šťastnou cestu!“.

na ulici. Na pouti si lze vyměnit pár slov s ostatními kolemjdoucími o tom, jak namáhavý byl daný úsek, a hned víme, že jsme si vzájemně porozuměli, aniž bychom museli vysvětlovat detaily. Krosna a symbol hřebenatky v jakékoliv podobě jsou znakem osobního břemene, které si každý poutník nese. Je to spojení všech poutníků, i navzdory tomu, jak daleko jsou od domova.

Některé dny na pouti se nesou v poklidném duchu, jindy jde zase o nepřetržité závodění s dalšími poutníky, či závod s vlastní hlavou a myšlenkami, které zasahují do každého kroku. Jde o vnitřní zápas. „Z dnešního dne si odnáším to, že je občas důležité se zastavit, naslouchat tělu, co zrovna potřebuje a uklidnit sebe a svou mysl. Není třeba pořád tolik spěchat, a už vůbec ne tady”. I přesto, že hlava pracuje na plné obrátky, hledajíc důvody, proč jít rychleji, nebo co všechno ještě stihnout, tělo mi dalo jasně najevo, že je čas zpomalit. Proč spěchat na Caminu? Je to přeci cesta, která je symbolem trpělivosti a hledání, nikoliv závodění s časem. Můžeme tuto metaforu přirovnat i k běžnému životu, ve kterém máme tendenci neustále se za něčím hnát. Výzvou pro život je však uvědomění si, že není nutno neustále spěchat, a to nás může vést k většímu klidu a rovnováze.

„Dnešek jsem strávila s mnoha poutníky, a i tom je Camino, poznat nové lidi a poslouchat cizí příběhy [...]. Začínám to chápat. Camino se jde buď z náboženských důvodů, anebo ze svých osobních pohnutek, které ti nedají spát, a jediná možnost, jak se z nich vysvobodit, je odchodit si jakoukoliv pouť. Paradox, ne? Od problémů utéct na několikasetkilometrovou pouť, která může, ale nemusí ukázat směr. Cesta je cíl, říkali, a já nemůžu nic než jen souhlasit. Cíl není ta slavná katedrála v Santiagu de Compostela, ale samotná cesta je to, proč to vlastně jdeš [...]. Člověku případnou myšlenky, které se snaží rozřešit sám v sobě. A často to probíráš s ostatními poutníky, a na základě toho zjistíš, že každý se s něčím potýká. Nemoci, vztahy, krize, to všechno tady lze nalézt. A tak prostě chodíš, protože ti tu vlastně nic moc jiného ani nezbývá [...].”

Ne všechny dny jsou poklidné a snadné. „Třetí den se nese v oblaku krizí, a to už od samého rána, i přesto, že polovina cesty byla na pohled překrásná. Brodila jsem se skrz dunovité písečné kopce, a to bylo velmi nepříjemné, terén je totiž nerovný a nohy se stále bortí do toho nestabilního písku. Do toho se mi sžíravé sluníčko obtiskuje do kůže, snad asi abych na něho už nikdy nezapomněla. Neboj. Spálená jsem dost, a pálí mě to každým krokem”. Camino má

mnoho překážek i z pohledu fyzické stránky, jako je například kolísavý terén či přírodní živly, které nelze ovlivnit. Každý krok je testem nejen pro mysl, ale i pro tělo.

Další den je opět naprosto jiný od těch předešlých: „Klidné, tiché, pomalé ráno. Tak bych zatím popsala dnešek, protože si poprvé sedám na snídani do kavárny, na jejich zahrádku situovanou hned vedle chodníku, kudy vede trasa. Nemám špatný pocit z toho, kdyby mě náhodou nějaký kolemjdoucí poutník viděl. Nevím, proč mám tu potřebu je neustále předbíhat, být ta rychlejší. Proč mám zapotřebí dokazovat ostatním lidem něco, co nejsem?“

Poutní cesta mě přivedla k mnoha otázkám a úvahám o životě. Každý den tam je jedinečný a přináší nové zkušenosti a zážitky. Inspirací jsou další poutníci, ale i krajina, co mě mívá. „[...] intenzivní indukované pozitivní a negativní nálady ovlivňují široký okruh psychických procesů“ (Stuchlíková 2007: 107). Někdy se ztrácím v tichu kolem sebe, jindy je to hlasitý proud myšlenek, ale i zaujatá pozornost na svět okolo.

„Vlastně je to takový bohémský život. Ráno vstaneš, okolo sebe máš dušičky stejného zaujetí, celý den pochoduješ, pozoruješ tamní krajinu, pozoruješ ostatní, sebe, po desítkách kilometrů dojdeš do albergue, kde poznáš nové poutníky, a takhle pořád dokolečka. Zní to jako jednoduchý život [...]. Nasloucháš ostatním, a oni poslouchají tebe. Chtějí totiž nalézt tvou podstatu bytí a jak ses dostala na tuto pouť. Camino je pravda. Je to cesta k nalezení k sobě samotné. Camino má možnost ti pomoci pochopit hlubší smysl k nalezení té pravdy. Nevím, jestli nacházím hlubší smysl, ale přece vím, že na tuto cestu nikdy nezapomenu [...]“.

Cesta mi dala disciplínu a aktivnější život. Na mapu s počtem kilometrů nyní nahlížím jinak než před cestou. Dříve jsem se na dlouhé vzdálenosti dívala s respektem a často s neochotou, ale teď jsem schopná ujít daleko více, a naopak je přijímám s větší vděčností. Uvědomila jsem si, jak skvělé je být člověkem, který nemá žádné fyzické obtíže, a může chodit bez žádných zdravotních následků. Fyzická výdrž je něco, co se dá posilovat, a na cestě se mi to jen potvrdilo. Co krok, to lepší tělesná zdatnost. Zároveň mě ušlé kilometry na Caminu jen povzbuzovaly v tom, abych chodila více i v běžném životě. „Pozitivní stavy tedy vzbuzují méně obvyklé a více rozrůzněné formy aktivity, než jsou běžné typické formy jednání [...]“ (Stuchlíková 2007: 107). Teď, po několika měsících od absolvování poutě, mohu říci, že se má fyzická kondice o mnoho zlepšila, a změnil se mi i pohled na pohyb a sport obecně. Daleko více teď vyhledávám sportovní aktivity a užívám si je více než kdy dříve.

6. Perspektivy dalších poutníků

6.1 Výběr respondentů

Výběr respondentů vznikl přirozeně a nenuceně na cestě, a to na základě interakcí a vytváření kontaktů s ostatními poutníky. Všichni respondenti byli tedy účastníci cesty, a všichni byli od sebe velmi odlišní a jedineční, přicházející na cestu s jinými motivacemi a perspektivami k cestě a k životu obecně. Každý z nich měl jiné životní příběhy, které je doprovázely na jejich osobní pouti, a bylo zajímavé sledovat různorodost poutníků, se kterými jsem přicházela každý den do kontaktu.

Většina respondentů (kromě Respondenta č. 1) pochází ze zahraničí, dorozumívala jsem se s nimi proto anglicky, a jakýkoliv přepis rozhovorů s nimi budu zároveň překládat i do češtiny. Jde o můj vlastní překlad.

6.2 Respondentka č. 1

Respondent č. 1, vlastním jménem Veronika, je prvním dotazovaným respondentem na mé pouti, a zároveň prvním a jediným respondentem, který byl nahráván a natáčen. V audiovizuální části této bakalářské práce je tato poutnice v mnoha záběrech včetně rozhovoru, a sama se na videu představuje jako „Verča“, tuto přezdívku budu využívat i nadále.

Verča pochází z obce Milín, ležící zhruba 10 km od města Příbram. Během pouti jí bylo 21 let (nyní již 22 let), a studuje veterinární školu v Praze. Dle zápisu z deníku z druhého dne cesty má „fajn život, ale i se spoustou překážek“. Během povídání na cestě se svěřila se vztahovými problémy v rodině, se svým zdravotním stavem, ale také se svými zájmy a koníčky.

Veroniku potkávám hned první den na své pouti, po 33 kilometrech od startu ve městě Vila do Conde. Odpoledne, co jsem se již po několika hodinách cesty ubytovala v poutnickém albergue, se choulím v křesle u okna, a zapisuji si myšlenky z prvního dne do terénního deníku. Po zhruba hodině slyším češtinu, a tu se poprvé shledáváme, nadšeny z toho, že potkáváme osobu podobného věku a mluvící stejným jazykem. Po chvíli zjišťujeme, že toho máme mnoho společného, včetně toho, že obě pocházíme z Příbrami, a to jsme se doposud nikdy nepoznaly.

„Existují náhody? Nevím. Tohle ale náhoda byla, a to velká. Dvě Příbramačky se setkávají na Svatojakubské cestě, na stejném ubytování v Portugalsku, ve stejný den a hodinu. Živote, osude, tam někdo nahoře, co mi tím chceš říci? Že se možná skutečně vše děje z nějakého důvodu, a že jsem na správném místě? Asi ano, asi je to tak, jak má být”.

Druhý den poutě jsme se rozhodly jít s Verčou společně, albergue jsme ten den měly opět vyhlídnuté stejné. Po propovídaném dni, a sužovány portugalským horkem a bolestmi zad a nohou, jsme se na večer uchýlily na zahradu našeho ubytování a vedly spolu rozhovor, který byl zároveň i natáčen.

Veronika se na pouť rozhodla vydat z důvodu představy „překonání se“, zda je schopná ujít několik desítek kilometrů denně. Tím nejdůležitějším důvodem však bylo ale promyšlení a vyřešení si složitějšího osobního období, které ji již nějakou dobu obklopovalo. Chce odpustit mnoha lidem a posunout se v životě dál, a to za cenu ujít Svatojakubské cesty, která by ji měla dopomoci k těmto náročným krokům. „*Myslím si, že tady tohle je to to místo, kde by se mi to mohlo povést [...]. Je tu hodně prostoru na to tu přemýšlet, když člověk chce*”. Verča tvrdí, že člověk má možnost se posunout ve svém rozvoji, jen pokud chce a má na to tu volnou kapacitu, kterou chce využít právě na myšlenkovou reflexi.

První den se u mladé poutnice nese v poklidu a úžasu z přírody, a to především z oceánu, který do této doby nikdy neviděla. Poprvé se setkává s dalšími poutníky, poprvé slyší „*Buen camino!*“, a z takto pozitivně utvořených názorů na cestu se zároveň otevírá i své mysli. Věří, že ale ne vše bude po celou dobu její poutě tak růžové, jak se mohlo na začátku zdát, a že na ni ještě čekají nějaké překážky. „*Asi to k tomu ale patří, a i se na to nějakým způsobem těším [...]. Mám z toho respekt, ale budu to muset zvládnout*”. Tvrdí, že obtíže přinese jak fyzickou, tak i psychickou stránku. Fyzický limit dle Verči nastane v momentě, kdy si tělo uvědomí, že každý den nachodí XY⁴ kilometrů, a prokáže se to prý bolestí nohou, zad a puchýři. Příznaky bariér psychická se také projeví, „*když jde člověk sám, a přemýšlí*“.

Z prvního dne cesty má dojem, že většina poutníků se vydává na pouť z důvodů osobních nežli náboženských. S poutníky, s nimiž hovořila, měla hlubší konverzace o životě,

⁴ XY = tzn. placeholder symbol, tedy zástupný výraz vyznačující nespécifikované množství kilometrů.

jako například s mužem z Kanady, který se vypravil na cestu z přesvědčení, že mu jeho výprava ukáže směr v jeho manželství, a zda má cenu v něm nadále zůstat, či se rozvést.

„Všichni poutníci jsou milí, vstřícní a ohleduplní, všichni se na tebe usmívají [...]. Místní lidé jsou stejní. Zabloudíš, a ani se nemusíš ptát, automaticky ti totiž poradí. A poradí rádi, a s úsměvem. Ten jejich vibe⁵ je úplně jiný, než máme my lidi v Česku, je mi to sympatický“. Mezinárodní rozdíl popisuje tak, že Český národ je „ve své bublince [...], nerozhlíží se kolem sebe, a nezajímá je, jak se ten druhý cítí [...], jdou si za svým cílem. Tady jsou všichni (Portugalci jako lokální komunita – pozn. aut.) otevření, vstřícní [...]. Vidím v tom velký rozdíl [...]. Všichni tě tu pozdraví, protože tě pozdravit chce, a popřeje ti krásný den, protože ti chce popřát krásný den, a fakt to myslí vážně [...]. Tady je vidět, že si váží toho, že jsme tady. To duchovno tady je [...], a ty poutníky tady v tom podporují v té jejich cestě. Jak psychicky, tak i tím, že ty cesty jsou tady nádherně upraveny, vše je pro nás připravený. Očekávají nás, a chtějí nás tady mít“.

V porovnání stezek v Česku si respondentka stěžuje na údržbu českých cest, a vnímá, že pěší turisté jsou „přítěží pro Česko“, tedy pro vlastníky stezek. Turisty, které tam potkává, jsou častěji nevrli oproti poutníkům na Caminu; poutníci si té cesty mnohem více váží dle Verči.

Budoucím poutníkům vzkazuje, „ať se tomu otevrou. Ať se toho nebojí a jdou [...]. Bála jsem se strašně, že si nenajdu žádné kamarády, že se tu nedomluví, že budu smutná a bude se mi stýskat. A nestýská se mi, nechce se mi domů, a našla jsem si kamarády“, dodává s humorem. „Není se čeho bát“.

6.3 Respondentka č. 2

Dalším respondentem č. 2 je paní středního věku pocházející z Německa. Mé setkání jsem zaznamenala do deníku. Jde o pátý den mé poutě, zrovna jsem přešla malou loďkou z Portugalska do Španělska, ve kterém se posunul čas o hodinu dopředu, pocitově se oteplilo o dobrých 10 °C. Ztrácím v telefonu signál, tudíž se nemohu podívat na mapu či si vyhlédnout albergue na tentýž večer. „V zoufalosti chodím po neznámém městě, hledám a čekám, co bude dál. A Camino mi dalo přesně to, co jsem potřebovala. Seděla tam u venkovního stolečku před

⁵ Vibe je „anglický výraz, který znamená „vibrace“, či v přeneseném významu „pocit“ či „atmosféru“ [...]. Jde tedy o pocit z nějaké věci, místa či osoby“ (IT Slovník.cz, n.d.).

kavárnou, popíjela kávu a kolu, a najednou si mě budoucí respondentka všimá a přizve mě na odpolední siestu. Připojuji se na kavářenskou Wi-Fi, nacházím ubytování na mapě a jsem nadšená, že to je jen kousek od místa, kde právě sedím. Starší Němka mě ale zasvěcuje do víry Ježíše, duchovna, a vypráví o své nemocné matce.

Poutnice neváhá, a jakmile přišla první příležitost, vypráví mi o životě a co jí zaválo na Svatojakubskou cestu. Dozvěděla se o ní od své kamarádky, která ji už před pár lety nabádala na společnou cestu, ale respondentka nechtěla, bála se toho - „chtělo to čas“. Chtěla také dokončit školu, a teprve poté cestu dokázala vzít v potaz. Cestu ale nakonec podnikla sama, bez kamarádky, aby mohla lépe přemýšlet a navazovat vztahy s poutníky, „je to tak dobré jít sama“). Pravděpodobně jí pouť ukázala, že se příliš bála dělat věci sama. Doma vždy byla součástí nějaké skupiny, rodiny, přátel, či kolegů z práce. Na cestě to byla ale jen ona. Seznamovala se i s dalšími poutníky, kteří byli například z Jižní Afriky, USA, Holandska, potkala i pár dalších Němců, včetně mladé Němky z Johannesburgu, kterou jsem potkala i já – má Respondentka č. 3. Tvrdí, že tady si lidé více pomáhají, více naslouchají.

Zpočátku o tom že plánuje cestu nikomu neřekla, ani svému muži či svým třem dospělým dětem. Chtěla si konečně užívat života, aniž by se musela někomu vyzpovídat, nakonec jim to ale samozřejmě sdělila, aby nemuseli mít o ni strach.

Velkou motivací jí na cestě byla i její matka, která zemřela pár měsíců před začátkem poutě. Obě ženy měly mezi sebou komplikovaný vztah, a velkou roli v tom hrálo i náboženství. Obě totiž byly přesvědčené o odlišných duchovních věcech, a to jim přinášelo rozepře i v běžné komunikaci. Na smrtelné posteli její matky se však stalo něco, na co Respondentka č. 2 nebyla připravena. Matka jí totiž dala za pravdu ohledně toho, o čem vedly spory ta dlouhá léta, a obě se v danou chvíli usmířily. Pouť ji jen utvrdila v tom, že je na správné cestě i z hlediska duchovna, a že existuje něco většího, něco, co nás přesahuje.

Z pohledu fyzické námahy Respondentka č. 2 nebyla překvapená, čekala velkou zátěž na nohy, a té se jí také dostalo. Ukazovala mi i úraz kotníku, který se jí stal na začátku cesty. Měla na něm velkou modřinu a celý kotník měla oteklý. Při mém naléhavém přesvědčování, ať si s tím akutně dojde do nemocnice, mě ale rychle zastavila, prý i takový úraz ke Caminu patří, a chce si to odchodit bez pomoci záchranné složky. Překonává tedy své vlastní bariéry, které by jí bránily v chodu reálného života. Cesta ji naučila, že zvládne víc, než si kdy představovala.

6.4 Respondentka č. 3

Respondentka č. 3, devatenáctiletá dívka z Německa, mě provázela po téměř celou dobu mé poutě, jelikož jsme se asi třikrát náhodně potkaly v poutnickém albergue, a po zbytek cesty si dopisovaly skrz sociální sítě, abychom o sobě věděly, jak se nám jde.

První setkání proběhlo třetí den mé poutě, seděla u bazénu, který jsme měli na našem ubytování a jen jsme se na sebe letmo koukly. Jak nadešel večer, už jsme se neshledaly. Další setkání nastalo následující den, opět na stejném ubytování. Již jsme překročily hranici Portugalska se Španělskem – na cestě jsme se ale neviděly, jen v albergue. Zvláštní shoda nás donutila prohodit pár slov, ale obě jsme se večer opět ztratily v závěji dalších poutníků, kteří nás obklopovali. Třetí, a tentokrát již „osudové setkání“, se uskutečnilo zase hned další den, a opět na společném ubytování. Respondentce to nedalo a oslovila mě téměř bez zaváhání. Sdílely jsme spolu pocity z cesty, a spojila nás i stejná zkušenost z ubytování s bazénem, na kterém jsme se poprvé potkaly. Zkušenost, která nebyla pro nás jako poutnice příjemná, ale i takové věci se na Caminu dějí – nejde o to co se stalo, nýbrž o to, že se to stalo nám oběma. Tento konsenzus nás bez odkladu sblížil. Navíc znala Respondentku č. 2, i to bylo jedno z našich společných témat.

Na cestě velmi vnímala svůj nižší věk, setkávala se se staršími poutníky, než je ona sama. Navzdory tomu mluvila a chovala se velmi uvědoměle, rozumně, na svůj věk působila vyzrálým dojmem. Často reflektovala své zážitky a dojmy s určitým nádechem moudrosti a vnímavosti, přesto však cítila určitou nejistotu ve chvílích, kdy byla obklopena staršími poutníky. Prý si poutníky dokázala připustit k tělu jen tehdy, když byli také z Německa. Anglicky mluvila plynule, ale strach jí nedovolil mluvit s člověkem cizí kultury. Se mnou to byla prý výjimka, to asi kvůli četným střetnutím z předešlých dní.

Cestu reflektovala až zpětně: „Odesla jsem si kousek ducha Camina i domů. Vyhodila jsem spoustu oblečení nebo ho prodala. Budu se brzy stěhovat a vezmu si s sebou jen minimální množství věcí, protože jsem si uvědomila, že mě stresuje mít příliš mnoho možností na výběr. Shlédla jsem dokument o minimalismu. Také jsem získala mnohem větší sebevědomí v situacích, ve kterých jsem se nikdy předtím neocitla”.

Camino ji změnilo více, než původně očekávala. Jde především o materiální věci, které pro ni již nemají takovou hodnotu jako dříve, a přesvědčení, že skutečné bohatství spočívá v zážitcích a životních zkušenostech. Nyní pracuje jako trenérka v posilovně, spokojeně žije se svým přítelem v novém bytě a cestuje po celé Evropě.

6.5 Respondent č. 4

Předposlední respondent pocházel z Argentiny, a byl jediným mužem – poutníkem, se kterým jsem vedla hloubkový rozhovor.

Svou cestu začal v Lisabonu, tedy z úplného začátku Portugalské cesty. V době, kdy jsem ho potkala, mu zbývalo už jen pár desítek kilometrů. Nevypadal smířený s tím, že se mu to již krátí, snad mu to i bylo trochu líto – zvykl si na tento styl života. Užívá si pohledy na oceán a západy slunce, „všechny ty špatné věci házím za hlavu“. Na otázku, proč jde Svatojakubskou cestu, neměl odpověď. Jen kroutil hlavou a řekl, že neví: „pro mě je to v pořádku“. Tvrdí, že člověk nemusí mít nutně důvod k podniknutí takové poutě.

Zdávalo se, že nechce moc mluvit o svém vlastním životě („ted' jsem tady, a minulost je minulost“). Nebyl si jistý, zda na Caminu něco hledá, prý se chce nechat překvapit, co mu cesta nakonec dá.

Rád cestuje a poznává nové kultury i lidi, podobné poutě jako je tato už podnikl vícekrát, a pokaždé to prý byla nová zkušenost. Nedokáže z těchto všech cest vybrat jednu, kterou by označil za tu nejlepší – každá byla jiná a přinesla mu něco jiného. „Pokud jsi myslí otevřený, svět bude dobrý na tebe“. Chce si užívat života plnými doušky a takové poutě k tomu prý neodmyslitelně patří. „Jsem věčný poutník, jen chodím a chodím, a to je vše, co dělám“. Na cestu nahlíží i jako na fyzickou výzvu, na kterou se těší a vyhledává ji.

Na Caminu si užívá chození ve více lidech, prý mu to pomáhá – nemusí tak být sám se svými myšlenkami. Ostatní poutníci mu vyprávějí své životní příběhy a on je rád poslouchá. Camino je dle něj především o lidech, a přijde mu zbytečné mluvit jen o sobě. „Poutníci jsou pro mě jako lék“. Zmínil, že potkal spoustu Čechů na pouti, byl z toho překvapený, že i z tak malé země se mnoho lidí vydává na tuto cestu. Ze své rodné Argentiny nepotkal vůbec nikoho.

Možná i proto se na cestě často cítil jako samotář, i přesto že byl neustále obklopen lidmi. Pochopila jsem, že mu na odpovědích nesejde – důležité je stále jít dál.

6.6 Respondentka č. 5

Poslední respondentkou je Vietnamka, u které je přímo nemožné uhádnout věk, jelikož na pohled v mých očích vypadá o dvacet let mladší, než ve skutečnosti je. Z mé mylné představy mě okamžitě dostala informací, že na ni doma čekají dvě již plnoleté děti, se kterými občas bojuje a neví si s nimi rady; dle ní se chovají „jako teenageři“. To byl i jeden z důvodů, pro které se vydala na pouť, aby rozřešila vztahové napětí. Má pocit, že starší syn se začíná osamostatňovat, a již tolik nevyhledává matčinu pomoc, a to nechává matku v hořkosladkém rozpoložení, jelikož „dospívání je všeobecně pokládáno za nevyhnutelně obtížné období lidského života, etapu spojenou s [...] generačními konflikty“ (Soukup 1994: 120). Děti si dle ní vytváří „druhý život“, ve kterém matka již nehraje tak zásadní roli jako když byly mladší. To respondentka snáší těžce, a hledá odpovědi na Svatojakubské cestě. Jediné, čeho se u svých dětí dočkala během toho, co jim řekla o této cestě, bylo: „Proč bys kráčela celý den a jen tak pro nic za nic?“ Podniknutí cesty společně jim také nabídla, ale odmítli. Jde tedy po svých stopách sama. Chtěla by pro ně, aby se také více zajímali o cestování a o svět: „na světě je spousta věcí, které jim chci ukázat“, ale oni urputně zavrhnou jakékoliv respondentčiny návrhy.

Camino popisuje jako „*simple life*“ („jednoduchý život“), který je velmi odlišný od jejího reálného. Ráda se baví s dalšími poutníky, vyhledává jejich společnost, a svým smíchem je uhrane hned od samého začátku. Respondentka je velmi pozitivně naladěná a o všem vypravuje s úsměvem na tváři, a i přes to že ji problematika svých dětí tíží, nedává to najevo. Camino si užívá a je ráda, že se odhodlala k absolvování poutě. Cestu přirovnává k dětem, prý je ale tato pouť pro ni daleko jednodušší než péče o ně – touto hyperbolou se uklidňuje, jelikož jí to dává pocit kontroly a osvobození. Na Caminu má možnost se soustředit sama na sebe a na vlastní cestu, což může být v kontrastu s opatrováním svých potomků, které zahrnuje povinnosti a zodpovědnost.

Na fyzickou námahu se těšila, chtěla si vyzkoušet takový nápor již dlouho, a nakonec to pro ni nebylo tak těžké, jak si myslela. Mne samotnou na cestě předhlonila velmi hbitě a rychle, byla velmi zadýchaná a vypadala odhodlaně. Později na ubytování, kde jsme se

seznámily, jsem si uvědomila, že si mě během cesty, kdy mě předběhla, ani nevšimla – prý měla náročný den plný těžkostí v hlavě. Takových dní prý měla více, a považovala je za nezbytné k dokonání cesty.

Byl to také poslední den před cílem, když jsme se potkaly. Další den ráno jsme spolu vyšly, a společně i došly do bájného cíle Santiago de Compostela. Respondentka č. 5 byla velmi nadšená a pyšná na sebe. Byla to pro ni obrovská úleva a pocit naplnění. Uvědomila si, že její děti se jednou od ní odtrhnou úplně, a ona si na to již chce pomalu zvykat. „Vidím teď věci jinak,” řekla.

6.7 Reflexe a analýza rozhovorů

Rozhovory s pěti poutníky odhalují různorodé motivace, zkušenosti a proměny, které během cesty zažili. Přestože každý přicházel s jinými osobními příběhy, objevují se v jejich výpovědích společná témata: sebepoznání, překonání fyzických i psychických výzev, hledání smyslu jejich života, a nečekaná setkání s lidmi, kteří jim cestu obohatili. Pout' se pro všechny nakonec stala hlubokým osobním zážitkem, který ovlivnil jejich pohled na svět. Každý z respondentů se vydal na cestu individuálně, ale kontakt ostatních poutníků spíše vyhledávali.

Každý z respondentů zažil hlubokou introspekci, nehledě na věk, pohlaví, národnost či obtížnost cesty, kterou si pro svou pout' vybrali. Každý z nich měl jiné motivace a důvody k cestě. Zatímco Veronika (R1) chtěla překonat samu sebe a najít novou životní perspektivu, druhý poutník (R2) se na cestu vydal po těžké životní ztrátě. Pro něj byla pout' formou terapie neboli způsobem, jak se vyrovnat se smutkem a znovu najít vnitřní klid. Poutník č. 3 (R3) šel spíše ze zvědavosti a nabrat další životní zkušenosti – hledal dobrodružství, ale nakonec si uvědomil, že pout' mu dala mnohem víc, než očekával. Změnily se mu priority a věci vnímá jinak než dříve. Našel odpovědi na otázky, které si do té doby nekladl. Čtvrtý respondent (R4) vnímal Svatojakubskou cestu jako způsob, jak se dostat pryč od těch každodenních rituálů a stresových situací. Cesta byla pro něj spontánní, nechtěl řešit žádné zásadní životní otázky. Naopak pátý poutník (R5) byl motivován především těmi problémy, které ho čekají doma. Doufal, že Camino mu rozkryje odpovědi na nevyřešené rodinné vztahy.

Všichni poutníci se vydali na cestu, která je nutila překročit vlastní hranice, ať už psychické či fyzické. Introspektivní změny nadešly nejspíše u všech, jen ne možná okamžitě. U R3 přišly až později, po dokončení Camina, a R5 na odpovědi přišel zase dříve, než došel do cíle. Často se změny projevily v maličkostech, malých myšlenkových odchylkách, ale i přesto měly zásadní vliv na jejich vnímání světa i sebe samých. Z rozhovorů je patrné, že každý poutník zažil jiný druh transformace, a to nejen během cesty, ale i po návratu domů.

Někteří poutníci šli na cestu s jasným cílem (např. R2 s úmyslem vyrovnání ztráty, R5 kvůli vztahu s dětmi), jiní bez konkrétních očekávání (R4, který hledal pouze odpočinek). Přesto si všichni z cesty odnesli hlubší pochopení svého života. R1 a R3 vnímali pouť spíše jako fyzickou výzvu, ale s každým dalším krokem si uvědomovali, že je to především cesta do vlastního nitra. R2 a R5 naopak šli s jasnou vnitřní otázkou, ale uvědomili si, že odpovědi nepřicházejí vždy přímo, nýbrž v podobě nenápadných vjemů, jako byly náhodné situace a náhodná setkání. R4 si nejvíce cenil spontánních rozhovorů a sdílených zkušeností, což ukazuje, že kolektivní aspekt pouti hraje klíčovou roli. R3 zjistil, že kolektivní sdílení příběhů a zkušeností mu pomáhá lépe pochopit vlastní myšlenky. Naopak R5 šel s vnitřním cílem vyřešit vztahy, a pouť vnímal spíše z introspektivní stránky než z té sociální.

Kulturní a sociální prostředí mělo na poutníky značný vliv. Svatojakubská cesta je sama o sobě fenoménem, kde se prolínají historické, náboženské a sekulární motivy. Poutníci se setkávali s lidmi různých národností, věkových skupin a společenských vrstev, což jim umožnilo nahlédnout na život z širší perspektivy. Není však pravidlem, že poutníci musí interagovat s ostatními.

Co se týče náboženské motivace k cestě, jediný respondent R2 toto uvedl, ostatní deklarovali, že cestu podnikli čistě ze svých osobních pohnutek.

Kromě R4, který na cestu nahlížel i z fyzické stránky, pouť znamenala spíše cestu do nitra sebe sama. Byl to symbolický proces proměny identity, během něhož poutnice přehodnocovaly své postoje, vztahy i vlastní já. Každá z nich odcházela s něčím jiným, ale u všech byla patrná určitá forma myšlenkového posunu – ať už v přístupu k sobě samým, k druhým nebo ke světu kolem nich.

6.8 Srovnání zkušeností

V porovnání s mými zkušenostmi se výpovědi respondentů příliš neliší. Nacházím společné rysy v tom, že důvody k cestě nejsou vždy jasně definované. V některých případech jde o snahu uniknout od problémů, v jiných o hledání klidu, smyslu či rovnováhy v životě. Tento vnitřní zmatek, který popisují jako „nevysvětlitelný pocit, který mě lákal na tuto výpravu“, je častým motivem i v rozhovorech s poutníky, kteří se vydávají na cestu bez jasně vymezeného cíle – přičemž samotná cesta je pro ně cílem. „Cesta je cíl,“ mantra, která nemusí nutně znamenat vydobytí cíle, ale je to o cestě samotné a změnách, které poutník zažívá. Odkazuje to na odhodlání a touhu po pochopení sebe sama.

Ani já, tak ani nikdo z respondentů nevnímal cestu čistě jen z fyzického hlediska (jediný R4 bral Camino v potaz i jako fyzickou námahu jako jakýsi cíl), ale spíše o jako překonání psychických překážek. Tělo mohlo protestovat, ale duševní stav znamenal náročnější výzvu. Na cestu můžeme nahlížet jako na metaforu pro boj s vlastními slabostmi. Cesta je místem, kde se tělo zrcadlí pro stav mysli, a fyzická bolest a únava se přetvářejí do metamorfózní transformace. Má poznámka z deníku: „Není třeba pořád tolik spěchat, a už vůbec ne tady,“ je odrazem hlubšího uvědomění si hodnoty přítomného okamžiku – stejný proces zažívají i respondenti.

Další univerzálií je setkání s dalšími poutníky – já to popisují jako jakési „spojení, jelikož jsme na stejné vlně a podnikáme to samé šílenství“. Na Caminu se vytváří silné sociální vazby, ať už je to během dne na cestě, či v albergue. Jde o moment sdílení svých zkušeností, a často bez potřeby vysvětlovat detaily, jelikož si poutníci navzájem rozumějí – cítí se být součástí stejného procesu. Tyto vazby (alespoň u mě) nejspíše po Caminu moc nepřetrvávají. S jedinou poutnicí, se kterou si občas dopisují a jednou jsme se viděly, je s R1.

Perspektivy jak mé, tak i respondentů se zdají být především o stavu mysli a transformace, hledání sebe sama a konfrontaci s vlastními slabostmi a silou. Svatojakubská cesta je alegorií pro různé aspekty životních otázek, růstu a sebepoznání.

7. Dokumentární film (jako součást výzkumu)

Součástí této BP je také audiovizuální část, a to konkrétněji v podobě filmu, na němž jsem pracovala několik měsíců. První záběry byly pořízeny v červnu roku 2024, a poslední v březnu 2025. Film obsahuje snímky z terénu, tak i následné záznamy po Caminu, natočené v Pardubicích, které terénní výzkum začleňují do širšího měřítka práce. Konkrétněji jde o autoetnografické zpovědi, a pár záběrů mimo terénní výzkum.

V rámci předprodukce, a tedy před odletem na Svatojakubskou cestu, jsem se inspirovala podnětnými filmy, které mi pomohly snáze uchopit způsob natáčení a střihu filmu, kterým jsem se chtěla nadále ubírat. Jde například o YouTube kanál *Gawx 2* (Gawx2, n.d.), kde zveřejňuje krátká videa o délce několika minut. Tematicky laděné dokumenty o Svatojakubské cestě jsem shlédla například *Každý krok se počítá* (2022), který sleduje pouť veřejně známé osoby zvané Kazmu, vlastním jménem Kamila Bartoška, který putuje, „aby si srovnal myšlenky a našel vnitřní klid“ (iVysílání 2022).

7.1 Proces tvorby filmu

Natáčela jsem kamerou Panasonic Lumix DMC-G80 + 12-60 mm, žádné jiné speciální vybavení jsem však nevyužila. Jedině mikrofon mi posloužil během rozhovoru s R1 a se mnou. Participace respondentky proběhla v pořádku, ze začátku před kamerou lehce otálela, ale posléze si na mluvení před objektivem zvykla.

Film vznikal během mé poutě, kdy jsem neustále držela kameru v ruce a natáčela vše, co mi přišlo zajímavé. Jedná se především o záběry krajin, měst, poutníků, sebe, a v neposlední řadě i rozhovor s R1. Záběry nebyly plánované, filmovala jsem spontánně a podle aktuální situace. Co se týče zvuku, externí mikrofon jsem nevyužívala, atmosférické zvuky jsem nahrávala zvláště na mobilní telefon iPhone 15 Pro.

Střih filmu probíhal ve střižně na Univerzitě Pardubic, v programu Adobe Premiere Pro, a to s pomocí doktora Mgr. Milana Durňáka, Ph.D. Proces editace zahrnoval výběr nejvhodnějších záběrů. Snažila jsem se o vytvoření vizuálně poutavého a emocionálně působivého snímku, který autenticky zachycuje mou poutnickou zkušenost. Film zachycuje

záběry krajin k vyjádření pocitu svobody a nekonečné cesty, ale i detailní záběry nohou, rukou či výrazů ve tváři mě samotné. Velkou roli hraje i autoetnografický rozhovor, ve kterém popisují zážitky a zkušenosti z cesty. Dokumentace pomáhá zachytit detaily každodenního života na cestě.

8. Závěr

Svatojakubská cesta, stejně jako samotný život, je plná neznámých a neustále se vyvíjejících situací, které nás obklopují. Hlavní zjištění této práce ukazují, že pout' není pouze fyzickým putováním, ale především cestou vnitřního rozvoje, hledání odpovědí a sebepoznání. Poutnictví tak může hrát významnou roli v utváření osobní identity a zvládnání životních změn.

Odpovědi na výzkumné otázky naznačují, že motivace poutníků jsou různorodé, od duchovních přes osobní krize až po touhu po dobrodružství. Význam pouti se často mění v jejím průběhu, přičemž pro mnohé se stává nástrojem hluboké reflexe proměny.

Použití autoetnografické metody umožnilo hlubší reflexi vlastních zkušeností, přičemž rozhovory s ostatními poutníky poskytly širší perspektivu na význam této cesty. Výzkum sice měl své limity – například subjektivitu osobního prožitku a omezený vzorek respondentů – přesto přispívá k lepšímu pochopení fenoménu moderního poutnictví a jeho psychologického dopadu na jednotlivce.

Na cestě jsem skutečně všechny odpovědi na své otázky nenalezla, ale pochopila jsem, jak důležité je žít v přítomnosti a naslouchat tělu, co zrovna potřebuje. Uvědomila jsem si, že ty přesné odpovědi znát ani nepotřebuji. Cesta byla velkým krokem pro osobní vývoj v téže době, která se nesla v nejistých vztazích a vnitřních bojích a blocích, o kterých se nemluví. Postupně jsem si začala uvědomovat, že některé starosti jsou jen odrazem mé vnitřní nejistoty, a je třeba se naučit je přijmout. Bolesti jsou součástí lidského bytí, ale i přesto se můžeme zvednout a kráčet dál. Co krok, to překonání se. Přijímat nové výzvy je skvělý obranný mechanismus pro osobní růst.

Svatojakubská cesta představuje nejen historický a kulturní fenomén, ale především prostor pro osobní transformaci a duchovní obohacení. Tato práce přináší podněty pro další výzkum v oblasti antropologie, psychologie poutnictví a identity poutníků. Další možností potencionálního výzkumu je například srovnání různých poutních tras a jejich účinků na poutníky. Dále by bylo přínosné propojit kvantitativní a kvalitativní metody – analyzovat více poutníků a jejich proměny v průběhu cesty.

Přínos této práce spočívá v rozšíření antropologického zkoumání moderního poutnictví. Ukazuje, jak osobní zkušenosti poutníků mohou reflektovat širší společenské a existenciální otázky. Výsledky přispívají k porozumění fenoménu poutnictví v současném kontextu.

Terminologie

Albergue – poutnické albergue je ze španělštiny v překladu „jedinečný typ ubytování podél Svatojakubské cesty, který je speciálně určen pro poutníky vydávající se na tuto duchovní pout“ (Albergues Camino Portugues, n.d.).

Camino – Svatojakubská cesta je v anglickém jazyce označovaná a mezinárodně používaná pod názvem the Camino de Santiago.

Vibe – „anglický výraz, který znamená „vibrace“, či v přeneseném významu „pocit“ či „atmosféru“ [...]. Jde tedy o pocit z nějaké věci, místa či osoby“ (IT Slovník.cz, n.d.).

XY – tzn. placeholder symbol, tedy zástupný výraz vyznačující nespecifikované množství kilometrů.

Bibliografie

Albergues Camino Portugues. *What is an Albergue?* Dostupné z: <https://www.alberguescaminoportugues.com/home/what-is-an-albergue> [13. 3. 2025].

Clifford, J., G. E. Marcus a kol. 1986. *Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography*. United States: University of California Press.

Coleman, S., J. Elsner 1995. *Pilgrimage*. Cambridge: Harvard University Press.

Diaz, D. 2020. Le passeport, *Le Magazine du monde*. Paris: Fayard.

Dům zahraniční spolupráce. *Cíl programu*. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/program/erasmus> [25. 2. 2025].

Erasmus+ 2024. *Co je Erasmus+?* Dostupné z: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/cs/about-erasmus/what-is-erasmus> [25. 2. 2025].

Foletti, I., M. F. Lešák 2022. *Poutní umění ve středověku jako tělesný zážitek*. Brno: Masarykova univerzita.

Gawx 2 2021. In: YouTube. Dostupné z: <https://www.youtube.com/@Gawx2/featured> [27. 2. 2025].

Hanibal. *Svatojakubská cesta: Camino de Santiago*. Dostupné z: <https://www.hanibal.cz/clanek/3941/svatojakubska-cesta-camino-de-santiago/> [14. 3. 2025].

Hendl, J. 2023. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.

Chang, H. 2009. *Autoethnography as Method*. United States: Left Coast Press Inc.

IT Slovník. *Co je to Vibe?* Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/vibe> [25. 2. 2025].

iVysílání 2022. Každý krok se počítá. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13330029523-kazdy-krok-se-pocita/> [14. 3. 2025].

Kapusta, J. Odkaz Victora Turnera v současné antropologii poutnictví: Zkušenost pouti do Santiaga de Compostela, *Český lid* 2: 135-153.

Lešák, M. F. 2021. Temný hvozd, či středověká ekologie and Jak si (ne)představovat středověkou krajinu, in Foletti, I. a kol. 2021. *Je (středověk) doba temna? Umění, migrace a moc*. Brno: Masarykova univerzita.

Ohler, N. 2002. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad.

Půtová, B. 2019. *Antropologie turismu*. Praha: Karolinum.

Santos, X. M. 2002. Pilgrimage and Tourism at Santiago de Compostela, *Tourism Recreation Research* 2: 41-50.

Soukup, M. 2009. *Základy kulturní antropologie*. Praha: Akademie veřejné správy o. p. s.

Soukup, V. 1994. *Dějiny sociální a kulturní antropologie*. Praha: Univerzita Karlova.

Stuchlíková, I. 2007. *Základy psychologie emocí*. Praha: Portál.

Toušek, L., a kol. 2015. *Kapitoly z kvalitativního výzkumu*. Plzeň: Západočeská univerzity v Plzni.

Turner, V. W., E. Turner 1978. *Image and Pilgrimage in Christian Culture*. New York: Columbia University Press.

Ultreia. *O svatém Jakubovi a putování*. Dostupné z: <https://ultreia.cz/o-jakubovi/> [17. 1. 2025].

Van Gennep, A. 2018. *Přechodové rituály: Systematické studium rituálů*. Praha: Portál.

Přílohy

Příloha č. I – Seznam otázek pro respondenty, které jsem kladla během rozhovorů (pokládány v angličtině):

1. Co tě inspirovalo k zahájení Svatojakubské cesty? Jaká je tvá motivace?
2. Jdeš z důvodu náboženského, či osobního?
3. Myslíš si, že tě cesta nějakým způsobem změní?
4. Procházíš cestou o samotě, či i s někým jiným? Co tě vedlo k tomuto rozhodnutí?
5. Potkal/a jsi na cestě někoho inspirativního? Poutníka či místního?
6. Bojíš se fyzické námahy?
7. Měl/a jsi před cestou nějaké obavy? Jaké?
8. Mění se (a jak) tvůj psychický stav během pouti?
9. Pomáhá ti chůze srovnat si myšlenky? Přinesla ti už nějaké nové uvědomění?
10. Vnímáš rozdíly mezi tím, jak jsi o cestě přemýšlel/a předtím, a jak ji prožíváš nyní?

Příloha č. II – Hřebenatka svatojakubská.

Příloha č. III – Mezinárodní stopa na cestě.

Příloha č. IV – Na cestě.

Příloha č. V – Ranní paprsky slunce.

Příloha č. VI – Písečné duny.

